

Pomnik Friedricha Ludwiga Jahna w Kamiennej Górze

Dokładnie rok temu na łamach pisma „Na Szlaku” opisywałem pozostałości pomnika Friedricha Ludwiga Jahna, jaki na początku ubiegłego wieku ustawiono w miasteczku Chełmsko Śląskie¹. Wspominałem wówczas, że kolejny taki pomnik znajdował się w Kamiennej Górze. Upamiętnienie to stało na terenach zielonych pomiędzy dzisiejszą Szkołą Podstawową nr 1 oraz wzniesionym z czerwonej cegły budynkiem liceum ogólnokształcącego. Współcześnie ten porośnięty okazałymi drzewami plac nosi nazwę Skwer Carla Gottharda Langhansa.

Friedrich Ludwig Jahn uznawany był w Niemczech za ojca gimnastyki sportowej, toteż jego bardzo liczne upamiętnienia zazwyczaj wznoszone były przez lokalne towarzystwa gimnastyczne. Podobnie było w przypadku Kamiennej Góry, gdzie tutejsze Męskie Towarzystwo Gimnastyczne zdecydowało, że w ramach obchodów pięćdziesięciolecia swojego istnienia wystawi pomnik Jahna.

Marcin Dziedzic, autor opracowania opisującego śląskie upamiętnienia poświęcone tej osobie, na temat kamiennogórskiego monumentu wspomina:

Pomnik przywieziono do Kamiennej Góry 12 IX 1911 r. w południe. Następnego dnia po południu został ustawiony w parku miejskim, obok szkoły powszechnej. Pomnik miał postać bloku kamiennego o wysokości ponad 2 m i wadze ok. 60 cetnarów. Na nim znajdował się brązowy relief z popiersiem Jahna i na pewno jakiś napis, którego treść nie jest znana. Obchody 50 lecia rozpoczęły się 16 IX 1911 r. uroczystym komersem. W niedzielę 17 IX 1911 r. uczestnicy zebrali się o 11.45 przed salą gimnastyczną i w ciągu kilku minut przeszli pod pomnik. W uroczystości wziął udział burmistrz miasta Burkhardt, kilku radnych i landrat Moritz. Mowę wygłosił dyrektor Raabe, a pomnik w imieniu miasta przejął pod opiekę burmistrz².

W latach powojennych z pomnika usunięto niemieckojęzyczne elementy. Jeden z dawnych mieszkańców w swojej relacji z pobytu w mieście w 1959 roku stwierdzał:

Pomnik ojca gimnastyki, Jahna, nadal stoi na terenie przyszkolnym, ale brakuje jego brązowej podobizny i napisu³.

Z kolei kamiennogórski regionalista Józef Chęć o pomniku tym wspomina:

Okolo roku 1975 obelisk został przeniesiony w centralny punkt parku (w miejsce widocznego na fotografii kwietnika). Wtedy też nastąpiła zmiana intencji pomnika – poniemiecką tablicę zastąpiono nową (...)⁴.

W tym miejscu pomnik stoi do dziś. Jego centralnym elementem jest potężna granitowa płyta pochodząca jeszcze z upamiętnienia Friedricha Ludwiga

**Członkowie drużyny sportowej przed pomnikiem Jahna
w Kamiennej Górze.**

Zdjęcie: „Schlesischer Gebirgsbote”, nr 18/1977 s. 347.

Pomnik Jahna na archiwalnej pocztówce.

Źródło: J. Chęć, dz. cyt., s. 170

Jahna. Wystaje ona niemal 210 cm ponad ziemię, a jej szerokość to 117 cm. Grubość w dolnej części zbliżona jest do 55 cm, zaś w górnej to około 40 cm.

Z przodu pomnika zamontowano dwie piaskowcowe płyty. Górna z nich, o wymiarach 50×70 cm, jest przyklejona i przedstawia herb miasta. Dolną tablicę mierzącą 81×70 cm przykręcono za pomocą czterech narożnych śrub. Wyryta na niej inskrypcja brzmi:

1945-1965
TYM KTÓRZY WALCZYLI I TYM
KTÓRZY PIERWSI
ZAGOSPODAROWALI
TEŹ ZIEMIĘ
SPOŁECZEŃSTWO
KAMIENNEJ GÓRY

Przyszkolny park z pomnikiem. Współczesne zdjęcia: Marian Gabrowski, październik 2024 roku

Współczesne mapy monument ten opisują jako „Pomnik Pionierów Ziemi Kamiennogórskiej”. Nie udało mi się ustalić, czy jest to oficjalna nazwa tego upamiętnienia, czy też zwyczajowe określenie wynikające z treści umieszczonej tu inskrypcji.

Przygotowując opis pomnika, zastanawiałem się, kiedy dokładnie przeniesiono go w centralne miejsce parku oraz zamontowano piaskowcowe tablice. Treść inskrypcji sugeruje, że tablice zamontowano w 1965 roku, jednak Józef Chęć podaje, że obelisk przeniesiono tu około 1975 roku⁵. Informację za tym źródłem przywołuje również Marcin Dziedzic⁶. Być może doszło tu do jakiegoś nieporozumienia, a sam pomnik przeniesiono nie około 1975 roku, lecz 1965 roku?

W styczniu tego roku postanowiłem dopytać o to osobiście pana Józefa Chęcia. Podczas rozmowy telefonicznej dowiedziałem się, że widywał pomnik jeszcze w dawnej lokalizacji, a jego zdaniem przeniesienia obelisku dokonano właśnie około 1975 roku.

Jednak gdyby to właśnie wtedy zamontowano tablice, to zapewne widniałyby na nich daty 1945-1975. Podejrzewam więc, że najpierw zamontowano współczesne tablice, a dopiero po kilku latach postanowiono pomnik przenieść w bardziej reprezentacyjne miejsce.

Marian Gabrowski

Przypisy

1 M. Gabrowski, *Pomniki Friedricha Ludwiga Jahna w Chełmsku Śląskim*, [w:] *Na Szlaku*, nr 2/2024, s. 17-18.

2 M. Dziedzic, *Pomniki Friedricha Ludwiga Jahna na Śląsku*, [w:] *Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu*, nr 41/2013, s. 59-60.

3 *Allgemeine Eindrücke von Landeshut aus dem Jahre 1959*, [w:] *Schlesischer Gebirgsbote*, nr 2/1960, s. 19.

4 J. Chęć, *Kamienna Góra i okolice na widokówkach z XIX i XX wieku*, Kamienna Góra 2010, s. 170.

5 Tamże.

6 M. Dziedzic, dz. cyt., s. 60 (autor zamiast na s. 170 omyłkowo powołuje się tu na s. 190 książki Józefa Chęcia).

Pomnik z zamontowanymi piaskowcowymi tablicami

Fragm. mapy z zaznaczoną lokalizacją pomnika. Źródło: openstreetmap.org